

*Іванова Вікторія Вікторівна
к. псих. н., доцент кафедри теорії та
методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет*

МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Зарубіжні системи дошкільної освіти мають історію, традиції. Їх вивчення може сприяти розв'язанню проблем організації і розвитку дошкільної освіти в Україні. Тому розглянемо особливості організації дошкільної освіти в країнах Європейського союзу: Німеччини, Франції, Фінляндії, Данії, Польщі, Великої Британії.

Особливий інтерес викликають французькі дошкільні заклади, названі материнськими школами, які вважаються гордістю системи освіти Франції і не мають аналогів в світі [1]. Крім материнських шкіл, до типів навчальних закладів для виховання дошкільників від 2 до 6 років належать класи для малят при початкових школах та дитячі садки.

Загальна мета дошкільного виховання – забезпечити всебічний розвиток дитини. Головні завдання різних типів дошкільних закладів – увести дитину в життя колективу, розвинути різні види діяльності, сформувані прагнення до знань, навчити працювати, вчитися, встановлювати стосунки з іншими дітьми. Роль вихователя полягає в організації дозвілля дітей, спрямуванні їхнього розвитку, створенні розвивального середовища, вивченні поведінки і психології. Головна форма занять у материнській школі – гра.

Франція займає одне з перших місць у світі за кількістю дітей, залучених до системи суспільного дошкільного виховання. Навчання в дошкільному закладі не є обов'язковим, але на сьогоднішній день практично 100% дітей у віці від 3 до 5 років навчаються в материнських школах. За даними Національного агентства статистичних досліджень (INSEE), кількість дітей у віці двох років у 2010–2011 навчальному році склала 13,6% від усіх малюків країни, а в віці від 3 до 5 років – всі 100%. І така тенденція продовжує зберігатися по даний час [1].

У Франції використовуються різні форми інтеграції дитячих дошкільних груп і початкових класів. Зокрема, старша група малюків материнської школи (4–5 років), сполучена з першим роком навчання у початковій школі, є «підготовчим класом» [1; 2].

У Німеччині з 1957 року діє закон про вільне відвідування дитячих садків (Kinderharten), 20% із яких утримує держава, 80 % належать церковним общинам, профспілкам, німецькому Червоному Хресту, службі молоді, іншим благодійним товариствам. Батьки оплачують половину вартості утримання дітей, решту витрат відшкодовує власник дошкільного закладу. У Німеччині існують різні типи дошкільних закладів:

- дитячі садки з повним або неповним перебуванням, призначені для дітей від 3-х до 6-ти років;
- групи-садки для дітей однієї вікової групи (переважно для старших дошкільників);
- пришкільні групи (для п'ятирічних дітей);
- підготовчі класи початкової школи (у них виховують і навчають п'ятирічних дітей);
- цілодобові інтернати для здорових дітей віком від 3-х до 6-ти років або ж для дітей із проблемами здоров'я і розвитку.

Головні концептуальні засади виховання дітей реалізуються в дитячих садках вільного і відкритого типів. Найпоширеніший тип вільного дитячого садка – Вальдорфські дитячі садки і дитячі садки Монтесорі [1].

Відкритий дитячий садок побудований на ситуативно орієнтованій концепції дошкільного виховання, для якої характерні:

- відкрите планування, в якому беруть участь діти; навчання на основі реальних життєвих зв'язків;
- єдність гри й навчання;
- різновікова організація життя й діяльності;
- зв'язок із громадськістю; співробітництво батьків і дошкільного закладу.

Головна вимога до вихователя: здатність до систематичних і тривалих спостережень, аналізу результатів педагогічної діяльності, прогнозування можливих варіантів [1]. У методиці роботи з дошкільниками використовуються багате предметно-дидактичне середовище, різноманітний ігровий та художній матеріал, спеціально розроблені навчальні ситуації та заняття [3].

Однією з особливостей системи виховання в Німеччині є наявність так званих материнських центрів, де матері разом із дітьми займаються цікавими й корисними справами, мають можливість невеликого заробітку, а головне – спілкуються між собою та з педагогами і психологами

У німецькому дитячому садку виділяють приміщення для рольових, сюжетних, режисерських ігор, для конструювання та експериментування. Для малювання, ліплення, аплікації виділяється «креативна кімната», для фізичної активності – зал.

Ігрова кімната оснащена іграшками та матеріалами для різноманітних видів ігор з ляльками. Для сюжетних ігор (в магазин, лікарню, пошту та ін.) у спеціальних центрах є костюми, атрибути, пов'язані з професіями; тематичні іграшки; килимок для ігор з машинками тощо [4].

У Німеччині, функції передшкільного ступеня здійснюють «підготовчі групи або класи» при дитячих садках або початкових школах, в залежності від різного рівня готовності дитини до навчання [2].

Фінляндія. Реформа освіти 60-х років у країні актуалізувала створення об'єднаної школи. У 1963 р. парламент ухвалив її концепцію. З цього часу дошкільні заклади офіційно ввійшли до її складу. Діти до 7 років, які могли

відвідувати дитячі садки, вступали відразу після їх закінчення до початкової школи для 7–13-річних учнів. Принцип наступності з початковою школою простежується у змісті дошкільної освіти за такими основними блоками інформації: релігія, довілля, рідна мова, дві іноземні мови, суспільствознавство, математика, музика, фізкультура, ручна праця. Особливу увагу в змісті дошкільної освіти зосереджено на розвитку сенсорних якостей дітей і їх емоційних почуттів, соціалізації та рівному доступі до освітніх послуг за інтересами [3]. Характерною особливістю суспільного дошкільного виховання у Фінляндії є його тісний зв'язок із сім'єю. Для сімейного догляду за дітьми слід мати спеціальну підготовку. Відкриті дитячі садки працюють за типом ігрових майданчиків, куди батьки приводять дітей для прогулянки та спільних ігор з ровесниками. Рівень оснащення таких дошкільних закладів доволі високий. Кількість дітей у дитячих садках визначена нормами: у групах віком до року – не більше 6 осіб., від року до 2 років – не більше 12, після 3 років – до 20. Усі діти дошкільного віку обов'язково виховуються у дошкільному закладі протягом року перед школою.

У Фінляндії роль передшкільного ступеня виконують передшкільні групи для дітей 6 років. У виховній роботі значну увагу приділяють проведення свят: Дня ООН, Дня незалежності Фінляндії, Дня тата, Дня мами, Дня друга, Різдва, Пасхи, Дня фінської мови, Дня «Калевали» (карело-фінського національного епосу) [2].

Данія. Найпоширеніші типи закладів суспільного дошкільного виховання у Данії – денні ясла, садки, ясла-садки, ігрові майданчики та цілодобові дошкільні заклади, призначені для виховання й лікування дітей з вадами фізичного та психічного розвитку, надання їм психолого-педагогічної допомоги і здійснення корекції розвитку [2; 3]. Характерною особливістю дошкільних закладів є те, що значна частина вихователів – чоловіки (вони становлять майже п'яту частину педагогів, які працюють з дошкільнятами). Це має особливе значення для дітей з неповних сімей, де вихователем є тільки мати. У Данії функціонує центр Міжнародної Монтесорі асоціації, яка проводить плідну роботу з пропаганди ідей і досвіду М. Монтесорі в усіх країнах світу і має в них свої «дочірні» організації [3].

Польща. До дошкільних навчальних закладів країни належать дитячі садки, ясла-садки з повним (у місті) і неповним (село) днем перебування дітей [2].

Сьогодні в Польщі впроваджена та діє єдина європейська система дошкільної освіти. Це означає, що, як і раніше, у батьків є вибір, чи віддавати дитину в дитячий садок взагалі, і якщо віддавати, то на повний або скорочений день, окрім останнього року, що передуює вступу до початкової школи. Більшість дитячих садків у Польщі – муніципальні. Рівень їх, утім, досить високий, оскільки держава приділяє багато уваги цій сфері. Крім муніципальних, існують і громадські дитячі садки, що призначені для дітей, позбавлених батьківського тепла, а також дітей із відставанням у розвитку

або з обмеженими можливостями. Приватні дитячі садки в Польщі відрізняються великою кількістю вихователів, малою наповнюваністю груп, і, звісно ж, міцною матеріальною базою. Приватні дитячі садки відвідують діти дуже заможних громадян. Середній клас задовольняється муніципальними дитячими садками. Останній рік у дитячому садку, згідно з польськими законами, є обов'язковим для всіх без винятку, зокрема для дітей постійних жителів, які не є громадянами Польщі [3].

У Польщі здійснено перехід до критичної моделі навчання і виховання, що стимулює інноваційний і творчий підходи педагогів, орієнтування на людину, її особистісний розвиток. Важливою особливістю сучасного польського дошкілля є зміст диференційованого навчання дітей, його максимальна відповідність їхнім здібностям і можливостям [3]. У Польщі роль передшкільного ступеня виконують нульові класи при школах або підготовчі групи в дитячих садках [1; 2].

Історично склалися дві концепції виховання дітей дошкільного віку:

– в німецькій частині Швейцарії – виховання спирається на ідеї Ф. Фребеля, який вважав, що виховання повинно мати чітку методологічну основу, кожен педагог має усвідомлювати мету виховання (розвиток природних здібностей дитини для саморозкриття), добираючи на цій основі найефективніші засоби і методи розвитку дітей [5];

– у романівській частині Швейцарії виховання спирається на концепцію женецького напрямку (Е. Клапаред, А. Фер'єр, Ж. Піаже) та монтезорівського типу, згідно з яким створюється розвивальне середовище, що відповідає зростанню маленької дитини та задовольняє її різноманітні потреби.

Для німецькомовних і романомовних дитячих садків розроблено різні програми. Вони мають багато спільного завдяки ідеям гуманізації та збагачення розвитку дитини шляхом організації її предметного педагогічного середовища та досвіду [3].

Список використаних джерел

1. Козак Л. В. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід розвитку / Л. В. Козак // Освітологічний дискурс. 2017. № 3–4. С. 235–251.
2. Писарева Л. И. Дошкольный ступень в системе дошкольного образования: европейский опыт развития / Л.И. Писарева// Педагогика / Ред. Р.С. Бозиев. 2013. №10. С. 100–105.
3. Освіта в Великобританії <http://poizdka.net/1899-osvita-v-velikobritaniyi.html>
4. Сазонова Д. С. Системы дошкольного образования за рубежом: их педагогический потенциал [Текст] / Д. С. Сазонова, В. А. Зебзеева // Общество и цивилизация в XXI веке: тенденции и перспективы развития. 2014. № 8–12. С. 161–166
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник / Поніманська Т. І. К.: Академвидав, 2006.456 с.